

ՄԵԾԻՒՍԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈ ԵՐԶԱՆԿԱԶԻՇԱՏԱԿ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՆՈՐԻՆ Ս. ԾԾՈՒԹՅՈՒՆ Տ. Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Ա.Ի ՄԱՀԸ, ՓԱՌԱՇՈՒՔ ՀՈՒՂԱՐԿԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆ ՈՒ ԹԱՂՈՒՄԸ

1952 թվականի հունիսի 21-ին, երկարատև ու ծանր հիվանդությունից հետո, իր Հայրապետական Աթոռում՝ Անթիլիասում, վախճանվեց Մեծի Տանն Կիլիկիո Վեհափառ Հայրապետը՝ Գարեգին Ա. Կաթողիկոսը:

Սուգի սև քողը մի անգամ ևս իջավ Կիլիկիո Աթոռի վրա այն պահին, երբ ավելի քան երեք Կիլիկյան այդ տարագիր Աթոռը կարիքն ուներ Գարեգին Ա. Կաթողիկոսին մահն հաշտեցնող և գիտնական մի Հայրապետի:

Վեհափառի մահվան բոթը հեռագրով հաղորդվել էր էջմիածին՝ Ամենայն Հայոց Հայրապետին: Իր հոգեհարազատի մահվան տխուր լուրը անշափ վշտացրեց ազգիս Հայրապետի սիրտը:

Մանր ու անփոխարինելի էր Հայաստանյայց Առաքելական Ս. Եկեղեցու կրած մեծ կորուստը:

Ամենայն Հայոց Հայրապետի հրամանով, բոթը հեռագրով հաղորդվեց բոլոր Եկեղեցիների պետերին և Մայր Հայրենիքի ու Սփյուռքի բոլոր թեմերին: Նույն օրն իսկ Մայր Տաճարում կատարվեց հոգեհանգրստյան կարգը:

Հայ հավատացյալ ժողովուրդը, Մայր Հայրենիքում թե Սփյուռքում, ողբում էր իր մեծ ու արժանավոր զավակի մահը, որը իր ողջ դիտակցական կյանքը նվիրել էր իր ժողովրդին, իր Հայրենիքին, հայ արվեստին ու հայ գրականությանը:

Ամենայն Հայոց Հայրապետի կարգադրությամբ որոշվեց Տ. Վահան արքեպիսկոպոսի զվարճությունները պատգամավորության ուղարկել Անթիլիաս, թաղման ներկային լու համար:

Վեհափառ Հայրապետը միշտ հետաքրքրվել էր իր հողերը, նշքերը առողջական վիճակով: 1951 թվականին նա հիվանդ-

տեսի էր ուղարկել գերաշնորհ Տ. Վահան արքեպիսկոպոսին և պատվարժան պրոֆ. Աշոտ Աբրահամյանին: Կիլիկիո պատվական միաբանությունը ոչինչ չի խնայել վերջին երկու տարում՝ փրկելու համար Գարեգին Վեհի կյանքի վերջին թանկագին տարիները:

Բայց «խորհուրդ մարդկան, կամք՝ Աստուծոյ»:

Անթիլիասի Մայրավանքում, Վեհի վախճանման նույն օրը, երեկոյան, մեծ հանդիսությամբ Վեհի մարմինը առաջնորդվում է Կաթողիկոսարանի Մայր Տաճարը և Կաթողիկոսական ընդհանուր փոխանորդ Տ. Խաղարքեպիսկոպոսի հանդիսապետությամբ կատարվում առաջին հոգեհանգրստյան կարգը:

Նույն օրը Անթիլիաս է ժամանում Ամենայն Հայոց Հայրապետի ներկայացուցիչ՝ Երուսաղեմի հայոց Պատրիարքական տեղապահ Տ. Եղիշե արքեպիսկոպոսը:

Ամբողջ գիշեր Հանգուցյալի դագաղի վրա հսկում են Աթոռի միաբաններն ու Դպրեվանքի ուսանողները, որոնք ամենքից ավելի վշտահար էին իրենց սիրելի Հայրապետի մահվան պատճառով:

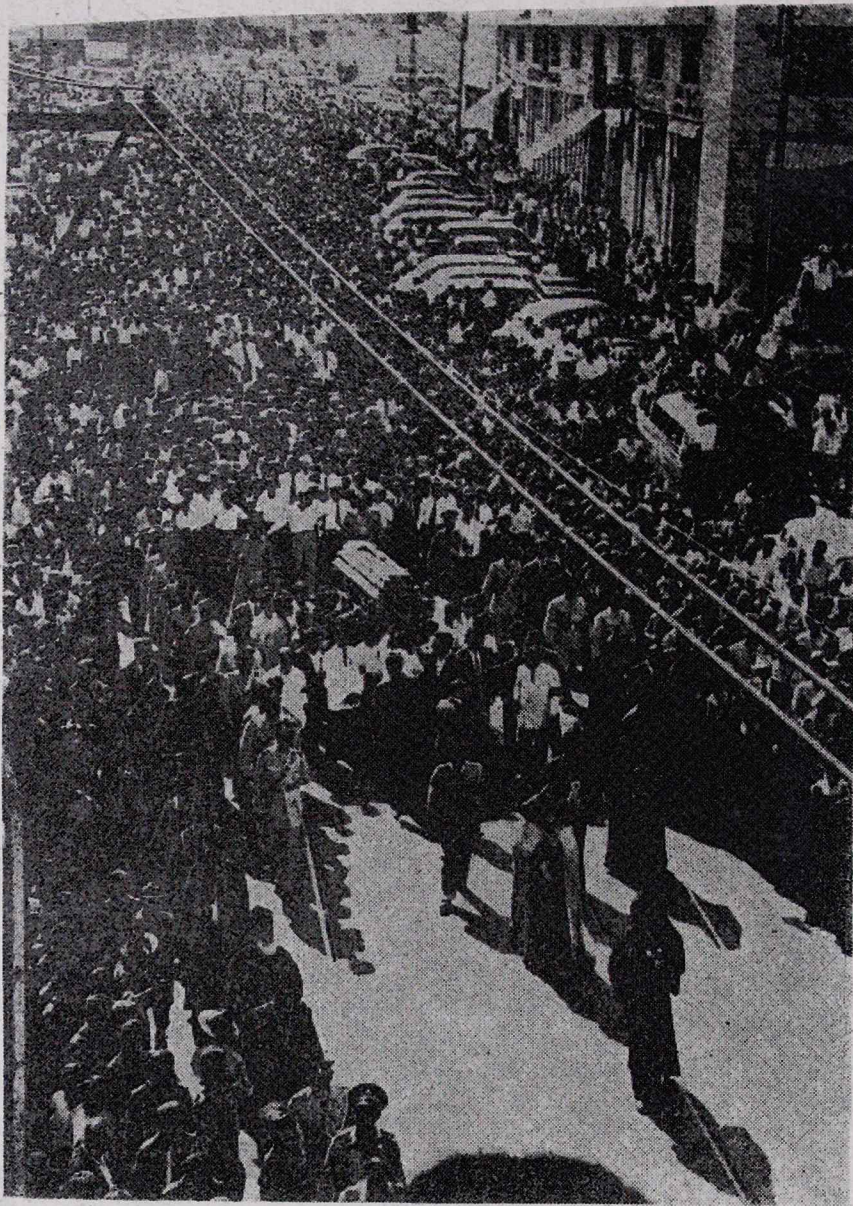
Հեռգհետե Մայրավանք են ժամանում Կիլիկյան թեմերի առաջնորդները, ազգային պատվիրակություններ, մամուլի ներկայացուցիչներ: Ժամանում է նաև եգիպտահայոց առաջնորդ Տ. Մամբրե արքեպիսկոպոսը:

Հունիսի 22-ին, Անթիլիասի Մայր Տաճարում, Տ. Դերենիկ եպիսկոպոսը մատուցում է հոգեհանգստյան առաջին պատարագը, և հատուկ դամբանականով, իբր տեսուչ Դպրեվանքի, հիշում է մեծ Հայրապետի բացառիկ ու հոգածու վերաբերմունքը դեպի Դպրեվանքն ու առանձնապես դեպի ժառանգավոր ու սարկավագ ուսանողությունը և ող-

բում Դպրեվանքի և ուսանողության կրած մեծ կորուստը:

Անհամբեր սպասվում է Ամենայն Հայոց Հայրապետի պատվիրակության շուտափույթ ժամանումին:

Ընդառաջելով հավատացյալ ժողովրդի բուռն ցանկության, որոշվում է հանդուցյալ Վեհի մարմինը ամսի 26-ին փոխադրել Բեյրութի Ս. Նշան առաջնորդանիստ եկեղեցին: Այնտեղ հայ հավատացյալ ժողովուրդը իր

Հոսիարկավորության քափորը Բեյրութից դեպի Անթիլիաս

Օրական հարյուրավոր ցավակցական հեռագրեր ու նամակներ են հասնում Անթիլիաս. հայ ժողովուրդը ողբում է իր անփոխարինելի կորուստը, ամեն տեղ, ամեն մի անկյունում:

վերջին սրտառուչ հրաժեշտն ու հարգանքն է տալիս Հայաստանյայց Առաքելական եկեղեցու հայրենասեր մեծ Հայրապետին: Ս. Նշան եկեղեցին վերածվում է մի սրբազան ուխտավայրի, որտեղ Վեհի դագաղի առաջ

ծունր է դնում Բեյրութի ողջ հայությունը, մեծով ու փոքրով, երախտագետ զգացմունքով, մեծ վշտով:

Հունիսի 28-ը հռչակվում է համազգային սուգի օր: Փակ են ազգային բոլոր վարժարանները, բոլոր արհեստանոցներն ու խանութները:

Նույն օրը Ս. Նշան եկեղեցում պաշտվում է սուրբ պատարագ: Բաղմահազար սգակիր ժողովուրդը լցրել է եկեղեցին, դավիթը, բալը, եկեղեցու շրջակայքը, փողոցը: Պա-

վըրդի հոգու միջով անցնում է սրբազան մի սարսուռ...

Որոշ դադարից հետո, ժամը 3-ին, հանգուցյալ Վեհի դագաղը, մեծ շուքով ու հանդիսությամբ, բաղմահազար ժողովրդի մանակցությամբ, ձեռամբարձ տարվում է դեպի Անթիլիասի Մայրավանքը: Մեծանուն Հայրապետի դագաղը վերամբարձ տանում են իր հիացողները, աշակերտները, հավատացյալները: Կազմվում է հսկա թափուր: Երկու էկիմոստր տարածության վրա, վարար գետի

Վեհի դագաղը տարվում է գերեզման

տարազիչ Մամբրե արքեպիսկոպոսը խոսում է հուզիչ դամբանական, Կոստանդնուպոլսո ապարիարքի, հունահայ և եգիպտահայ թեմերի հայ ժողովրդի զգացմունքների և մեծ վշտի թարգման է հանդիսանում, ողբում է մեծ Հայրապետի մահը, աղոթում է Ամենայն Հայոց Հայրապետի թանկագին կյանքի արեւշատության և Հայաստանյայց Առաքելական Եկեղեցու սնտառանության համար: Ապա կատարվում է մեծաշուք, հանդիսավոր հոգեհանգիստ: Վեհի դագաղի շուրջ են իր ձեռնասուն եպիսկոպոսները, վարդապետները, Դպրեվանքի ուսանողությունը: «Ի վերին Երուսաղէմ» հոգեզմայլ շարականի հետ, ներկա գտնվող հավատացյալ ժողո-

ւման ալեկոծվում է բաղմունքներ: Բեյրութը իր ողջ պատմության ընթացքում ականատես չի եղել հավանաբար մի այսպիսի հսկա մարդկային հեղեղի: Թափուրի առջևից գնում են ազգային վարժարանների ուսանողությունը, ուսուցչա-դաստիարակչական կազմը: Սրանց հետևում են մարմնամարդական զանազան կաղմակերպություններ: Դագաղի առջևից քայլում է հոգեւորական դասը, հազ արքեպիսկոպոսի հանդիսադրությամբ, շրջապատված նղիշե և Մամբրե արքեպիսկոպոսներով, եպիսկոպոսներով, վարդապետներով, բահաններով: Արեւդաներից մեկը կրում է հայրապետական ասան՝ սև բոդով ծածկված. մի ուրիշը, սև

բարձի վրա՝ հանդուցյալ Վեհի արժանյաց շքանշանները: Վեհի դադաղին անմիջապես հետևում են պաշտոնական անձնավորություններ, ազգային մարմիններ, մամուլի ներկայացուցիչներ, պետական, հասարակական դեմքեր: Դադաղին հետևում է մոտ 40.000 սգակիր բազմություն: Նվազախումբը մերթ Եմերթ նվազում է կլասիկ մահերգներ: Կարգապահության հսկում են 300 երիտասարդներ: Մի պահ քաղաքում կանգ է առնում երթևեկությունը: Ճանապարհին, հայ

են հայկական թաղերի եկեղեցիների սղավսր զանգերը:

Հուլարկավորների թափորը անցնելով Անդր-Նահրի կենտրոնական հայկական մեծ թաղերով, կանգ է առնում Տորայում, որտեղից Վեհի դադաղը հատուկ ավտոմեքենայով, նույն հանդիսությամբ փոխադրվում է Անթիլիասի Մայր Տաճարը:

Հուլիշ ու սրտառուշ է նաև այն պահը, երբ թափորը մոտենում է Անթիլիասի մուտքին: Տեղացի արաբ բրիստոնյա ժողովուր-

Հրաժեշտի վերջին պահը Վեհի գերեզմանի առջև

թե օտար, գլուխ են խոնարհում պատկառանքով մեծ Հանգուցյալի պայծառ հիշատակի առաջ:

Բելյուսից Անթիլիաս հինգ կիլոմետր է և ճանապարհը անցնում է հայկական թաղերի միջով: Ժամերով տասնյակ հազարավոր մարդիկ, վշտի ծանրության տակ, հետևում են դադաղին, լուռ ու թախծու: Ձեռքերի վրա, նվիրական մասունքի նման, տարվում է Վեհի մարմինը: Ճանապարհին, բոլոր հայ տների պատշգամբները և լուսամուտները ծածկվել են սև շղարշով ու Վեհափառի նկարներով: Ընդհատ ընդհատ, դողանջում

զը, իր գլուղապետի գլխավորությամբ, սպասում է Վեհի դադաղին և ապա մինչև հայոց վանքը տանում է ձեռամբարձ, իր եղբայրական խորը հարգանքը արտահայտելով և՛ հայ ժողովրդին և՛ նրա հանդուցյալ Հայրապետին:

Ամսի 29-ին, կիրակի օր, Անթիլիասի Մայր Տաճարում կատարվում է Վեհափառի վերջին օծումը: Սրտառուշ էր այն պահը, երբ հանգուցյալ Վեհը տխուր մեղեդիների և սաղմոսերգությունց միջով, իր վերջին հրաժեշտն էր տալիս իր պաշտած եկեղեցուն, իր սիրելի հոտին. «Ահա հրաժարիմ ի բն»

Սուրբ Եկեղեցի»։ Մատուցվում է հանդիսավոր սուրբ պատարագ, որին ներկա էր ոչ միայն հավատացյալների աննախընթաց բազմություն, այլ նաև պետական պաշտոնական ու կղերական, հոգևոր հրավիրյալներ, կառավարական ներկայացուցիչներ, մինիստրներ, ֆրեսփոխաններ, դեսպանատների ներկայացուցիչներ։ Ներկա էր դանդաղում Բեյրութի սովետական դեսպանատան ներկայացուցիչը։ Պատարագում էր Տ. Զարեհ եպիսկոպոսը։ «Ողջոյն»ից առաջ, վերջին օծումը կատարեց Տ. Մամբրե արքեպիսկոպոսը։ Դամբանականը խոսեց Ամենայն Հայոց Հայրապետի ներկայացուցիչ և Երուսաղեմի հայոց Պատրիարքական տեղապահ Տ. Նիկիշ արքեպիսկոպոսը իրեն հատուկ պերճախոսությամբ, վեր հանելով հանգուցյալ Վեհի ազգային-եկեղեցական, գրական, բանասիրական արժանիքները, նրա բերած մեծ ու շնորհունակ նպատակը հայ կուլտուրայի ընդհանուր զանազանում։

Ժամը 10-ին սկսվեց պաշտոնական հոգեհանգստյան կարգը։ Մայր Տաճարը լիքն էր հրավիրյալներով։ Վեհ ու տպավորիչ հանդիսությամբ կատարվեց հոգեհանգստյան արարողությունը, որի ամբողջ տևողության ընթացքում հրավիրյալները հոտնկայս հարդեցին Վեհի հիշատակը և ապա բարձրանալով Վեհարան, ցավակցություն հայտնեցին խաղ արքեպիսկոպոսին՝ Հայ Եկեղեցու և հայ ժողովրդի մեծ կորստի առթիվ։

Հուլիսի 4-ին անցադրային դժվարությունների պատճառով, ուշացումով Անթիլիաս հասավ Ամենայն Հայոց Հայրապետի

պատգամավորությունը, որի կազմի մեջ էին Վահան արքեպիսկոպոսը, Ա. Առաքելյանը և Ստ. Անտայանը։

Հանգուցյալ Վեհի օծյալ մարմինը հանդեսում էր Անթիլիասի Մայր Տաճարում։

Հուլիսի 6-ին, կիրակի օրը, ժամը 10-ին, սկսվեց թաղման արարողությունը։ Եկեղեցական մեծ թափուով Վեհի դագաղը առաջնորդվեց իր վերջին կայանը, Կիլիկիո վերջին կաթողիկոսների՝ Սահակի և Պետրոսի կողքին, Մայր Տաճարի ու Նահատակաց հուշարձանի միջև ընկած տարածություն վրա։

Հանգուցյալ Հայրապետի թարմ հոգակույտի վրա դամբանականներ խոսեցին Ամենայն Հայոց Հայրապետի ներկայացուցիչներ Տ. Վահան արքեպիսկոպոսը և Ա. Առաքելյանը, հանուն Ամենայն Հայոց Հայրապետի և Մայր Հայրենիքի հավատացյալ հայ ժողովրդի։

Մայր Տաճարի տխուր զանգերի և սաղմոսերգությանց մեղամաղձոտ շեշտերի տակ, թաղմանական արարողությանց վերջին մըրմունջների հետ՝ երանշնորհ Հայրապետի դագաղը հուշիկ հուշիկ իջեցնում են իր հավիտենական քնարանը...

Այդ օրվանից Անթիլիասի հեռավոր, հյուրընկալ ափերում, հանգչում են հայ ժողովրդի մեծ զավակի ու Հայաստանյայց Առաքելական Եկեղեցու մեծ սպասավորի նշխարները։

«Յիշատակն արդարոց օրհնութեամբ եղի»։

